

85 коп.

У 1959 році в серії «БІБЛІОТЕЧКА
ПРИГОД ТА НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ»
ВИХОДЯТЬ ТАКІ КНИГИ:

Толстой Л. — Кавказький бранець
Толстой О. — Союз п'яти
Трублаїні М. — Капітан Брон
Брет Гарт Ф. — Наївна горянка
Єфремов І. — Білий Ріг
Степняк-Кравчинський С. — Будиночок на Волзі.
Забелін І. — В погоні за іхтіозаврами
Карнік А. — Таємниця «Принцеси Кашміру»
Козачинський О. — Зелений фургон
Меріме П. — Таманго
Огульчанський О. — Вітрів Кут
Фівер Г. — Подум'я в лабораторії № 1.
Хобана Я. — Остання завіса.
Шраер В. — Акротірський шпигун
Цюлковський К. — На Місяці

БІБЛІОТЕЧКА ПРИГОД ТА НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ

ТЕОДОР МЮГГЕ

Капітан піратів
ПОЛЬДЖОНС

Видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь»
Київ 1959

В оповіданні «Капітан піратів Поль Джонс» знайшли відображення волелюбні ідеї автора цього твору — німецького письменника Теодора Мюгге (1806 — 1861), який і в житті, і в своїй творчості був другом та захисником пригнічених.

Чесний і мужній юнак шотландець Поль Джонс, рятуючись від посіпак англійського короля, втікає в Америку.

Згодом до Англії доходять чутки про надзвичайно сміливого пірата, який наводить страх на королівських слуг.

Цей пірат — Поль Джонс. Під час війни американського народу за свою незалежність проти королівської Англії (1775 — 1783) він повертається до англійських берегів і мстить гнобителям за свої особисті і народні кривди.

Сповнене багатьох пригод, оповідання викликає симпатії до простих, чесних людей праці і почуття зневаги й ненависті до кровожерливих багатіїв.

*Переклад з німецької В. А. ЛАЗНІ
Художник М. А. ПРОКОПЕНКО*

— Буде буря, — промовив старий Блеверпул, висовуючи з вікна величезний гачкуватий ніс. — Жодного разу ще не обходилося без грози, як тільки он та сніжна першина засяє червонуватою загравою.

Він знову прислухався до далеких розкотів грому, які глухо долинали з моря, і, ствердно кивнувши головою, промовив сам до себе:

— Це вже я добре знаю. Рвучкий вітер завиває серед скель біля затоки, стогін його нагадує тужливу музику рога. В її супроводі злі відьми танцюють свій диявольський танець... У таку годину неодмінно трапляється нещастя. О боже милосердий, зглянься на бідолашних лю-

дей, що опинилися серед розбурханої стихії, захисти наше місто!

В цю мить поривчастий вітер на якийсь час розігнав сірі, важкі хмари, і з вечірнього, щойно похмурого неба на землю впало яскраве проміння сонця. Незважаючи на туман, що змішувався з димом із численних димарів, воно освітло квітуче портове місто, над яким гордо височіли башти і підносилися дахи торгових будинків.

— Яка чудова картина! — промовив старий чоловік, згортаючи на грудях руки. — Яка велична картина для кожної добросердої людини у трьох королівствах!¹ Коли я замолоду вперше потрапив сюди, тут стояло кілька халуп, а зараз — он яке місто. В порту, куди не глянь, — щогли, мов справжній ліс, а тутешні купці своїм багатством не поступаються перед панами самого Лондона.

Побачивши свою дружину, яка в цю мить увійшла до кімнати, Блеверпул зробив те саме, що робить усякий хороший господар, коли його добру загрожує небезпека.

— Мері, — промовив він, — сьогодні будь особливо обережною, зачини всі вікна, замкни двері крамниць, стаєнь і не розпалюй занадто великого вогню у печах. Гора за містом одяглася в червоні шати. Доведемо ж їй, що ми нічого не боїмося. Де Моллі?

Мері глянула на чоловіка жвакими, хитрими, але добродушними очима, що виділялися на її кістлявому шотландському обличчі, і, посміхнувшись, відповіла якомога лагідніше:

— Моллі сидить у своїй кімнаті й плаче.

— Дивись мені, Мері, — промовив суворо Блеверпул, — держи її в покорі, у неї ще багато дуру в голові!

¹ Маються на увазі «Об'єднані королівства» — Англія (з князівством Уельс), Шотландія та Ірландія, а також острови в протоці Ла-Манш. Ірландія стала республікою тільки в 1948 р. (*Тут і далі — примітки автора*).

— Томасе, — палко відповіла жінка, — наша донька — хороша дитина. Де ти ще знайдеш дівчину, яка зрівнялася б з Моллі? Робота аж горить у неї в руках; та й у школі дівчина дечого навчилася, а що вже личко дав їй господь бог — кожний замилується.

— А я не хочу, щоб кожний милувався, — вигукнув упертий старик. — Ой жінки, жінки! Хвастощі ви любите над усе! Справді, коли б матері не потурали так своїм донькам в цьому гріху, то його давно б уже вдалося викоренити. Та ба! Кожна вважає свою дочку найвродливішою, найкращою і, привчаючи її цим самим до легковажності й непослуху, пеє дитину. Ну й часи тепер настали!

— Невже ти справді хочеш віддати бідолашну Моллі за отого крамаря з Уайтхейвена, Томасе? — з серцем запитала чоловіка Мері.

Блеверпул випростався, його суворе обличчя почервоніло від люті.

— Не дратуй мене, Мері, — рішуче промовив він, щосили вдаривши кулаком по столу. — Буде так, як я сказав. Пан Вілбі зовсім не крамар, а купець. Він посилає свої кораблі аж у Лорк і ще далі — у безмежні морські простори. Але звідки у тебе такі думки? Тут щось не так, — говорив Блеверпул. — Я вже давно помітив. Це, мабуть, орендатор з Кіттігейта, отой молокосос, отой здоровило, Ральф Сортон, у якого немає за душею нічого, крім боргів, каламутить воду. Мабуть, він більше до смаку нашій Моллі!

— А коли й так, то чи можна ганити дівчину за це, Томасе? — озвалася дружина. — Ральф молодий, роботящий і до того ж вродливий хлопець, а сорокалітній Вілбі з своїм кінським обличчям і висхлим, паче тріска, тілом скидається на городне опудало. Чи ж може він сподобатися такій дівчині, як наша Моллі? А який у нього пожадливий вираз обличчя — я ніколи в житті не

бачила нічого подібного. Він добре знає, що справи наші йдуть непогано, і грошенята у нас є, що наше майно не заставлене і що Моллі — наша єдина донька.

— Дурне створіння, — grimнув на дружину Блеверпул. — Якщо ми тепер живемо заможніше, ніж колись, то кому ж повинні ми завдячувати цим, як не панові Вілбі? Хіба не він допоміг мені одержати акції вугільних копалень, хіба не він сприяв моїй торгівлі продовольством з Ірландією?

— І, скориставшись із цього, старий скнара познайомився з нашою дочкою, — ущипливо підхопила Мері. — Це ж ганьба — за гроші й майно продати єдину дитину, позбавити її щастя.

Цей докір справив певне враження на Блеверпула. Він не розлютився, як цього можна було чекати, а задумливо сидів у кріслі, втупивши перед собою невидючий погляд.

— Позбавити щастя, — пробурмотів він. — Крий боже! І чого їй ще треба? Адже Вілбі — порядна людина, яку шанує і поважає все місто.

— Та від цього молоде серце не запалає любов'ю, — знову докинула своє слівце Мері.

— Поклич її сюди, я сам хочу поговорити з нею, — звелів батько. — Вона в мене швидко візьметься за розум. Зволікати не можна: сьогодні має прийти Вілбі.

— Моллі! — гукнула, відчинивши двері, жінка, і за хвилину в кімнату ввійшла струнка дівчина. Її розумне, ніжне обличчя було схвильоване. Дівчина марно силкувалася приховати страх під удаваним спокоєм. Вона намагалася посміхнутись, але уста її тремтіли, а очі тривожно вдивлялися то в суворе обличчя батька, то в співчутливе обличчя матері.

— Підійди до мене, Моллі, — сказав Блеверпул і взяв її руку в свою, — доньчина рука злегка тремтіла. — Ти розумна, кмітлива дитина, — говорив батько, коли

дівчина сіла, — я завжди втішався тобою і бажав тобі добра, моїй любимій єдиній дочці. Отож будь хорошою й розумною і тепер, коли йдеться про твоє майбутнє. Обіцяєш мені це?

— Обіцяю, — стиха промовила Моллі. — Але, тату...

— Слухай, що я тобі скажу, — перебив її батько, — і, насамперед звірся на мене. Я виховав тебе побожною і поштивою дівчиною, ти нічим не зганьбила себе. Так скажи ж мені щиро, чи не збочило тепер твоє серце на заборонену стежку, чи не маєш ти з кимось потай від нас любовних зв'язків, як це іноді буває у молодих дівчат?

Почувши ці слова, Моллі широко відкрила очі, але, зустрівши похмурий погляд батька, раптом зблідла.

— Ні, ні, — ледве чутно пробелькотіла вона.

— От і добре, дитино моя, нічого іншого я від тебе й не чекав. А тепер слухай, що я тобі скажу. Пан Вілбі з Уайтхейвена просив у мене твоєї руки, як ведеться серед порядних людей. Пан Вілбі — заможний і хороший чоловік, тому я й дав свою згоду. Ти, звичайно, не зганьбиш мого слова.

— Батьку, — промовила вона пристрасним, уривчастим голосом, — я не люблю його! Невже ти хочеш занапастити мене?

— Я хочу ошчасливити тебе, — холодно відповів старий шотландець, не звертаючи уваги на її слова, — і якщо моя дочка справді розумна й хороша дитина, вона послухається батька. Правда, Вілбі не можна назвати молодим парубійком, у якого тільки й краси, що темні кучері на голові та всі зуби в роті, але замість кожного відсутнього зуба він має по кілька тисяч фунтів. Крім того, йому належить чудовий будинок у місті і не один корабель у морі. Хочеш бути дуркою — добре, я не силую тебе. Я не хочу, щоб про мене говорили, ніби я занапастив свою дитину. Але добре обміркуй свої

вчинки, згадай, що я дав слово Вілбі. Ніхто інший ніколи не дістане моєї згоди на шлюб з тобою. Ну, що ти тепер скажеш?

— Дозволь мені подумати, тату! — попросила Моллі.

— Ти брешеш, — погрозово гримнув Блеверпул, — але стережись, я бачу наскрізь твоє лукаве серце Ральф Сортон ніколи не поведе тебе до олтаря, так і знай!

— Я не думаю про нього, — тремтячим голосом відповіла Моллі.

— Слухай далі. Дванадцять років тому ми приїхали сюди бідняками. Часи були тяжкі, орендна плата висока, і ми дуже бідували. Тоді я й познайомився з Генрі Вілбі. Хоч у ту пору він був ще молодим чоловіком, років двадцяти шести — двадцяти восьми, але розумним. Вілбі зумів скористатися з тодішніх обставин і щасливо гендлював. Він теж знав нестатки, і йому доводилося хитрувати й викручуватися, щоб розбагатіти. І при цьому Вілбі підтримував мене і словом, і ділом, та ще й дзвінкою монетою. Він ручався за мене, коли я брав що-небудь в оренду, коли я купував якесь майно, він позичав мені гроші, з почуття дружби не вимагаючи натомість від мене нічого, хіба що з'їздити два чи три рази до Ірландії і придбати там товари, та й то на обопільну нашу користь.

— Коли вовк хоче поласувати ягнятком, він кидає кістку собаці чабана, — процідила крізь зуби Мері. — Пройдисвіт Вілбі добре знав, що твій досвід стане йому в пригоді.

— Чи ж знаєш ти, дурна дівчино, — говорив Блеверпул притишеним голосом, — що Вілбі — комерсант, майно якого не купиш і за тридцять-сорок тисяч фунтів, що він заходить до тутешнього бургомістра, неначе до себе додому, що перед ним розчиняються двері з наймасивнішими мідними табличками і його скрізь радо зустрічають?

— От якби він туди й ходив, — стиха зітхнула Моллі.

— І така людина нехтує багатими вичепуреними жінками, які з нього очей не зводять, заради нас, заради тебе, Моллі. Хіба це не честь? Хіба це не щастя? Невже ти не хочеш, щоб твій старий батько радів з того, що ти господиня розкішного дому, втішався загальним подивом, бачив, як усі навколо сатаніють від люті, що їх переплюнула дочка старого Блеверпула? Моллі, дитино моя, тепер ти згодна?

В цю мить почувся стук у двері залізною клепачкою.

— Це він, це Вілбі, — вигукнув Блеверпул. — Ну, говори ж і будь розсудливою.

— Боже милосердий, зглянься на мене, — промовила у відчаї бідолашна дівчина, зводячи очі до неба, вкритого важкими сірими непривітними хмарами.

Раптом вона голосно скрикнула, побачивши, що надвору на неї пильно дивиться крізь шибку страшне темночервоне обличчя з величезними блискучими очима. Волосся на голові незнайомця звисало безладними пасмами. В наступну мить обличчя зникло.

— Чи ти здуріла? — вигукнув роздратовано Блеверпул. — Схаменися, це Вілбі.

Відчинилися двері, і до кімнати в супроводі служниці увійшов гість.

— Добровечір, пане Вілбі, — радісно почав було Блеверпул, але в ту ж мить голос його урвався, бо перед ким стояв зовсім незнайомий чоловік, аж ніяк не схожий на його майбутнього зятя.

Невідомий був одягнений у широкий грубий плащ, які носять моряки. Цей плащ прикривав його худорляву, на перший погляд, тендітну фігуру. Рухи незнайомця були невимушені й легкі, груди — міцні й мускулясті, а його горде, з правильними рисами обличчя свідчило про

рішучість і надзвичайну відвагу. Коли гість скинув капелюха, по його лобу розсипалося, майже закриваючи блискучі очі, густе, кучеряве, каштанового кольору волосся, яке, всупереч звичаю, особливо поширеному серед моряків, не було заплетене в косу. На його устах грала приязна посмішка. Цього вродливого юнака легко можна було б прийняти за дівчину, коли б не його впевнений, сильний голос.

— Даруйте, пане, — промовив він, — якщо стомлений подорожній обтяжує вас. Надворі стемніло, пішов дощ, а мені треба дістатися до Уайтхейвена. Проходячи повз ваш будинок, я помітив світло, потім крізь вікно побачив вас і вирішив скористатися з вашої люб'яз-

пості й просити показати мені дорогу до міста, бо я чужий у ваших краях.

— За якихось півгодини ви будете там, але дорога до Уайтхейвена важка, — відповів Блеверпул. — Ви стомилися, і якщо не поспішаєте, то відпочиньте трохи. Сподіваюся, ми швидко знайдемо когось, хто показав би вам дорогу.

Незнайомиць подякував, поклав капелюха, скинув плащ. Струнку постать обтягував блакитний морський камзол з численними гудзиками. На кожному плечі красувався вишитий сріблом якір..

Моллі пильно глянула на гостя. «Невже це його обличчя здалося мені таким потворним у вікні?» подумала дівчина, водночас радіючи, що прийшов, хвалити бога, не Вілбі, а оцей юнак, зовнішність якого напрочуд підбадьорливо вплинула на неї.

Тим часом чужинець, зручно вмовившись у великому кріслі, витяг з бокової кишені елегантний, плетений з соломи портсигар. Такі портсигари вивозили іспанці з своїх колоній у Вест-Індії. Прикуривши від срібної запальнички, він запропонував сигару господареві, але той відмовився, пильно вдивляючись в обличчя гостя. Блеверпулу здавалося, ніби він уже десь бачив його.

— Ви помиляєтесь, — сказав чужинець, — мені ще не доводилося бувати в цих краях.

— Але ж ви шотландець, пане?

— Чому ви так думаєте? — жваво спитав молодий чоловік.

— Ваш акцент свідчить про це, — відповів самовдоволено Блеверпул. — Шотландці всюди пізнають один одного. Будьте гостем, земляче! Мері, почасти нас чим бог послав. Я сам приїхав до Англії лише п'ятнадцять років тому, але мені живеться тут добре. Англія — країна свободи!

— Країна рабства, — гордо відповів чужинець.

— Та що ви, земляче, — докірливо промовив господар. — Невже й ви належите до тих людей, які ганять усе підряд? Таких людей, на жаль, зараз є немало.

— А невже й ви належите до тих шотландців, — промовив з посмішкою гість, — які настільки пройнялися англійським духом, що їх уже зовсім не тривожить дедалі більший занепад шотландської нації? Ви душею й тілом стали англійцями, — говорив чужинець. — Ви тільки й шукаєте, де б нажитися, а споконвічна шотландська свобода для вас не варта й ламаного шеляга, бо ж на цьому не заробиш. Тому ви байдужі до людей, які живуть у заморських колоніях, до їх розтоптаних прав. Вас не бентежить, що ці люди зазнають зневаги й утисків. Де там! Це вам навіть на руку, бо за таких умов торгівля приносить вам більший зиск, а фабрики — більший прибуток. Коли ж ці скривджені люди беруться за зброю, щоб позбутися свого ярма, ви починаєте верещати: «На шибеницю зрадників, які насмілилися зазіхати на свободу Старої Англії!»

— Пане, — урочисто-серйозним тоном промовив Блеверпул, — я не хотів би, щоб ці слова почув один з найповажніших і найвпливовіших у місті добродіїв, який незабаром має прийти до мене. Послухати вас — так ви справжній бунтівник.

— Ет, дурниці! — відрубав гість. — Я лише хотів показати вам, чого варта англійська свобода. Свобода без справедливості — це самозакохана тиранія. Одверто кажучи, пане Блеверпул, я — шотландець і не дуже люблю англійців.

— Але ж ви перебуваєте зараз у їхній країні, — з притиском відповів господар. — Тепер за такі слова карають.

— От бачите, — зауважив, сміючись, незнайомиць, — ви самі належно оцінюєте англійську свободу.

Але не турбуйтеся, пане, я прибув з Лондона, а там говорять і пишуть зовсім інакше.

— Може, в Лондоні й вільно так говорити, — відповів Блеверпул. — Я навіть читав газети, які, христом-богом присягаючись, описують страхітливі беззаконня. Ці газети твердять, що за лордом Нортон¹ разом з усім його кабінетом давно вже шибениця плаче, шкода лише вірьовки. Такі речі можна, мабуть, говорити в Лондоні, але не тут.

— Як, чорт забирай! — вигукнув чужинець. — Виходить, у вільній Англії не можна навіть слова сказати?

— Спробуйте, — відказав старий, — і ви одразу відчуєте наслідки. Патріоти не дозволять цього і вживуть заходів: вони полічать вам ребра або притягнуть до суду і кинуть у тюрму, причому заприсягнуть, що ви зганьбили короля або образили релігію. Знайдуться й свідки, які засвідчать, ніби ви щось украли — чи то носовичка, якого вам умисно підкинуть, чи гаманця, якого нарочито покладуть вам на дорозі. Коротше кажучи, зашморг для вас завжди знайдеться. І ви не встигнете й оком змигнути, як вас повісять або щонайменше запроторять на каторгу.

— І оце ви називаєте споконвічною англійською свободою? — знову засміявся чужинець.

— Тихше, — сказав Блеверпул, прислухаючись до квапливих, рішучих кроків за дверима. — Ось іде той самий чоловік. Присягаюся, це він, Вілбі!

Блеверпул вибіг із кімнати, а гість, зручно вмовившись у кріслі, запитав:

— Хто він, цей Вілбі?

— Купець з Уайтхейвена, — тихо відповіла Моллі.

— Та ще до того й жених? — прошепотів він.

¹ Лорд Норт (1733—1792), будучи прем'єр-міністром англійського уряду, домігся війни проти американських колоній, яка закінчилася перемогою Сполучених Штатів.

— Звідки ви це знаєте? — злякано спитала дівчина.

— Дещо я почув, стоячи біля вікна, а про решту догадався. Він, мабуть, старий і бридкий?

— Ой, справді!

— І ви хочете вийти за нього заміж, прекрасна Моллі?

— Ні, ні! — з благанням дивлячись на нього і молитовно склавши руки, вигукнула дівчина.

— Добре, в такому разі ми укладемо спільну угоду проти нього.

— Але я мушу дати згоду ще сьогодні, — довірливо прошепотіла дівчина, тяжко зітхаючи.

— Цього не буде; я стану на перешкоді, — впевнено відповів чужинець. — А що, коли я посватаюся до вас? Пішли б ви за мене, Моллі?

— Ах, пане! — злякано і водночас докірливо промовила дівчина. — Хіба можна так жорстоко насміхатися?

— Тихше, — прошепотів гість, — вони йдуть сюди. Звертєся на мене, і я врятую вас.

У кімнату ввійшли Блеверпул і Вілбі, зовнішність якого справді не могла сподобатися гарненькій дівчині. Він був бридкий, очі його дивилися сторожко, риси обличчя свідчили про чванькуватість, хоч він і намагався приховати її під люб'язно-закоханою посмішкою. Купець привітав Моллі якимсь незграбним дотепом про її вроду і поздоровкався за руку з матір'ю, яка в цю мить увійшла до кімнати, щоб зготувати вечерю. Вся поведінка Вілбі свідчила про те, що купець добре знає, який він шановний гість, і хоче, щоб усі в домі розуміли, яку він робить честь, одружуючись з Моллі.

— Ви запізнюєтесь, пане Вілбі, — промовив господар. — Ми вже давно з радістю чекаємо вас.

— Усе справи, безліч справ, — відповів Вілбі неприємним пискливим голосом. — Оце знову одержав пошту з Лондона: ділові папери, газети, різні повідом-

лення. Деякі з них заслуговують на увагу, а решта — просто смішні. Уявіть собі, наші люди, цілком надійні люди, радять нам бути насторожі, повідомляючи з Америки, що тамтешні заколотники вирішили спорядити піратські кораблі і послати їх в Європу, щоб, як вони кажуть, перемогти Англію в Англії.

— Я сам дав би таку пораду, — промовив незнайомець.

Роздратований Вілбі, обернувшись, вирячився па гостя.

— Це ви про нього щойно розповідали мені, Блеверпул? — запитав господаря Вілбі.

— Так, пане Вілбі. Мені здається, він моряк, подорожує з Лондона до Ліверпуля, а зараз цікавиться дорогою в Уайтхейвен. Так же, пане? — звернувся Блеверпул до чужинця.

— Саме так, сер, — відповів гість. — Після того, як корабель, на якому я служив помічником штурмана, припинив свої рейси до Вест-Індії, я вирішив пошукати щастя деінде.

— Як ваше ім'я? — запитав Вілбі.

— Девід, сер.

— Якщо ви документами доведете все сказане вами, Девід, — пихато промовив купець, — то, можливо, я візьму вас на службу. Прийдіть до мене завтра увечері — мені потрібні штурмани для двох моїх кораблів.

Уважно приглядаючись до незнайомця, Вілбі з досадою і здивуванням помітив, що його пропозиція не справила майже ніякого враження на юнака. Недбало хитнувши головою, Девід простягнув ноги, відкинувся на спинку крісла і сказав:

— Дякую, сер, але я не збираюся служити на першій-ліпшій посудині, яка плаває за дві-три сотні миль від берега. Мої ноги звикли стояти на палубі корабля, що пінить води океану.

— Цьому можна зарадити, — гордовито сказав Вілбі, — якщо ваш досвід у мореплавстві не поступається перед вашою самовпевненістю. Мій корабель «Ранкове сонце» водотоннажністю чотириста п'ятдесят тонн стоїть на зовнішньому рейді Уайтхейвена, готовий вирушити в Ямайку. На кораблі потрібен помічник штурмана.

— А скільки в гавані кораблів? — запитав глузливо Девід. — Я завтра вранці огляну їх і виберу той, який мені найбільше сподобається. Шождо американських піратських кораблів, то в Лондоні з цього сміються так само, як і ви. Але, на всяк випадок, слід бути насторожі.

— Ну що ви розумієте в цій справі? — запитав роздратовано Вілбі. — Що нам можуть зробити в Англії ці скажені собаки?

— Те саме, що англійці робили досі в Америці: пограбувати міста, спалити будинки й кораблі, полонити людей.

Купець голосно зареготав:

— Якби ви не були таким молодим та зеленим, то вас слід було б покарати за те, що ви такої поганої думки про свою батьківщину. Ні, ви тільки уявіть собі: ця розбійницька наволоч, що від першого ж нашого удару кинеться навтіки і дорого заплатить за своє зухвальство, наміряється послати свої жалюгідні кораблі аж до самої Англії, яку охороняє наймогутніший у світі військово-морський флот. Невже ви не розумієте усієї безглуздості ваших висловлювань? Адже ви, юначе, як самі твердите, моряк і нібито служили на кораблі, що плавав у Вест-Індію? Проте своєю зовнішністю ви швидше нагадуєте дівчину. А ваші руки, такі білі й випещені", зовсім не призначені до того, щоб в'язати вузли і тримати штурвал.

— Добродію — спокійно посміхнувся юнак, — даю

вам слово: ви матимете нагоду переконатися, що я моряк. Але мені, звичайно, ще не доводилося служити на такому занехаяному кораблі, офіцери якого мали б чорні від смоли руки.

— Чудово, пане, чудово, — відказав Вілбі, погрозливо дивлячись на юнака. — Мені не хочеться порушувати спокій у цьому домі, хоч я, як королівський мировий суддя, міг би зажадати, щоб ви завтра з'явилися до місцевих властей Уайтхейвена. Ви не моряк.

По цьому Вілбі сів до столу і, зневажливо показавши спину зарозумілому юнакові, сказав:

— Щождо американських заколотників, то базікати вони й справді вміють.

Що це за наволоч, видно хоча б з повідомлення, яке я щойно одержав. У Конгресі — так зветься в Америці їхнє бандитське збіговисько — вони ухвалили скористатися з послуг кривавого недолюдка, одного з найжорстокіших морських піратів. Його кораблі нишпорять по всіх морях, пускають на дно вантажі й людей, палять, плюндрують, ріжуть і вішають усіх, хто потрапляє їм до рук. Ну, що ви тепер скажете, добродію? Невже й далі захищатимете негідників?

— Кожний захищається як може, — відповів молодий гість. — Але здебільшого морський пірат зовсім не такий поганий, як добропорядні, випечені англійці, сини лордів та інших панів, нащадки вашої аристократії, які не гірше за морських розбійників полують на здобич, знищуючи все на своєму шляху. Якби ви, пане, побачили, яку криваву оргію влаштували сини старої доброї Англії у Вайомінгу, як вони грабували, кололи багнетами дітей і безчестили жінок, з якою нелюдською жорстокістю поводитися там добропорядні англійці, — то, мабуть, говорили б інакше.

— А ви бачили все це? — запитав насмішкувата

Вілбі.

— Ні, але я читав про це і розмовляв з людьми, які бачили все на власні очі.

— І вони, звичайно, добряче набрехали, щоб знеславити Англію, — промовив купець. — Та коли б навіть усе було так, як ви твердите, це ж сталося в Америці — країні триклятих заколотників, — говорив Вілбі, беручи ножа і відрізаючи собі шматок соковитої шинки, принесеної господинею. — Так їм і треба. Цього ще й замало!

— Ви розповідали про якогось пірата, пане Вілбі, — стривожився Блеверпул. — Хто він?

Вілбі розгорнув аркуш паперу і сказав:

— Його ім'я — Поль Джонс, ось тут повідомляється про нього. Він ще молодий, за походженням, очевидно, шотландець.

— Шотландець! — аж скрикнув господар. — Не може бути!

— Він високий на зріст, рішучої і жорстокої вдачі, має неймовірну фізичну силу. Дехто бачив, як він бився з трьома противниками водночас і порішив усіх. За голову його призначена винагорода, але спіймати його ніяк не вдається, хоч наші люди докладають до цього всіх зусиль. Джонс або розбиває своїх ворогів, або спритно уникає зустрічі з ними, бо він сміливий і спритний. Джонсів корабель настільки швидкохідний, що всі спроби наздогнати його досі лишалися марними. Жоден матрос із команди піратського парусника, — а вона складається з найодчайдушніших головорізів, — не наважується ні в чому суперечити Джонсові. Всі тремтять від самого тільки його погляду.

— Ото, мабуть, страшна людина, — промовила Мері, сплескуючи руками.

— В Уайтхейвені живе боцман, який потрапив одного разу до рук Джонса, — розповідав далі Вілбі. — Він так змальовує зовнішність цього диявола: на об-

личчі його, геть зарослому волоссям, блищать лише очі і стирчить великий хижий ніс. Цей пірат велетенський на зріст. Кажуть, що жодна куля не може заподіяти йому шкоди. Це, звичайно, дурниця. Дехто твердить, ніби він щоранку п'є кров і потім реве по-звіриному.

— Боронь боже, — вигукнула Мері, яка до того стиха розмовляла з своїм чоловіком. — Ні, Томасе, неможливо, щоб це був він!

— Про що це ви? — звернувся до неї Вілбі.

— Так, нічого, просто дещо пригадалося, — відповіла жінка. — Знаєте, містер Вілбі, ще коли ми жили в Арбейленді, нашим сусідом був садівник, Поль Нед, якого звали також Поль Джонс. Він часто відвідував моїх батьків. У садівника був син, на ім'я Джон Поль, нестриманий і гарячий, але ласкавий і доброзичливий хлопчик з щирою душею. Де зчинялася бійка — Джон Поль уже там як уродився. Але він не робив нічого злого, ні, він був просто нездатний до цього. Ось чому я вважала за великий гріх думати, що бідолаха Джон Поль став розбійником і вбивцею. Він не міг спокійно дивитися, коли когось кривдили. І хоч який убогий, Джон Поль завжди допомагав нужденним і в міру своїх сил підтримував слабких. Та хай Моллі скаже, як часто він носив її на руках, пестив, цілував, з ранку до вечора забавляв її, називаючи своєю нареченою. Джонсові не поталанило в садівництві, тому хлопець і слухати не хотів про те, що він колись стане садівником. Джон Поль мріяв про широкі морські простори, про невідомі, далекі світи. Батько, звичайно, заперечував, не хотів, щоб ного син був моряком, але Блеверпул умовив його, і старий, нарешті, погодився. В день від'їзду хлопець прийшов до нас. Ми всі розцілували й благословили його. Узявши на руки дівчинку, яка без упину плакала і не хотіла розставатися з ним, Джон Поль сказав: «Почекай лишень, маленька, твій Джон

Поль повернеться, коли він виросте і розбагатіє. Тоді ти станеш його дружиною». Бідолашний Джон! Він так і не повернувся.

Господиня була зворушена. Моллі пильно поглянула на молодого гостя. Той заходився біля наїдків та напیتків і не брав досі участі в розмові. Лише в цю мить, звівши очі, байдуже запитав:

— А що ж сталося з старим садівником?

— Помер, помер, — відповів Блеверпул. — Два роки тому я відвідав Арбейленд, був на могилі чесного Неда і згадав багато хорошого про нього.

Почувши ці слова, Вілбі знову зазирнув у папірець.

— Так я й знав, — вигукнув купець, — тут написано: кровожерливий лиходій доводиться сином якомусь садівникові, що жив і помер в Арбейленді. Яка ганьба для Сполученого Королівства, що на його території народилася така потвора! За голову цього розбійника призначено винагороду в тисячу фунтів.

— І все ж, кажу я вам, це неправда, — пристрасно промовила Мері. — Я не вірю, щоб він став на хибний шлях!

— Ви не знаєте людей, шановна, — відповів купець. — До того ж ви самі сказали, що цей хлопець нікчема.

— В усякому разі він був одчайдушний шибайголова, якому дуже легко було потрапити на шибеницю, — пробурмотів Блеверпул.

— Я б залюбки заробив цю тисячу фунтів, — вигукнув штурман, вдаривши кулаком по столу.

Почувши ці слова, Блеверпул і Вілбі засміялися. Купець вказав очима на пляшку ялівцівки, з якої добряче хильнув молодий гість.

— Навряд чи здатні ви на це, чоловіче добрий, — промовив він. — Вам швидше пощастить полонити якийсь гарненьке дівча, ніж пірата. Проте добрі наміри

теж заслуговують на визнання і, господом богом клянуся, хоч який я вбогий, але залюбки віддав би тисячу фунтів за те, щоб цей кривавий пес був уже в наших руках.

•— Ну, що ж, пане, — зауважив Девід, — якщо син садівника Поль Джонс і отой хоробрий морський пірат — одна й та ж людина, то ви, можливо, матимете ще таку нагоду. Адже він, як свідчить пані Мері, називав красуню Моллі своєю нареченою і обіцяв прийти до неї. Поль Джонс не з тих, хто забуває свої обіцянки. А що як він справді з'явиться сюди і забере з собою дівчину?

— Доки в Англії є поліція і кати, цього не трапиться, — відповів Вілбі. — І все-таки я багато дав би, щоб Блеверпул ніколи не зустрічався з цим негідником.

— Просто не віряться, — зауважив господар. — Ні, це просто неймовірно. Поль був слабосилий, майже хирлявий хлопчисько, тому навряд чи виявився він придатним до морської служби. Повинно було б статися справжнє чудо, щоб з нього вийшов такий непереможний пірат, перед яким тремтять усі душогуби. Ні, якби йому поталанило, то він, мабуть, став би штурманом, як оцей молодий чоловік. Та кілька років тому до нас дійшла чутка, ніби він уже спочиває на морському дні.

В цю мить знадвору постукали так сильно і нетерпляче, що на подвір'ї завалували собаки. Потім розчинилися двері і стривожений голос запитав, чи дома Блеверпул.

— Якщо він дома, я хочу поговорити з ним, — промовив той же голос. — Я мушу поговорити з ним ради нього самого. Мені байдуже, хто гостює в його домі.

І, не чекаючи запрошення, в кімнату квапливо увійшов молодий чоловік. Господар глянув на нього осудли-

во, але це не справило на юнака ніякогісінького враження.

— Я знаю, що прийшов невчасно, — одразу почав він, — але нічого не вдієш. Я хочу застерегти вас і допомогти в разі потреби. Я прямо з Уайтхейвена. Сьогодні ввечері я помітив на морі великий корабель, що наближався до берега.

— Ну, їй-богу, пане, яке мені діло до того вашого корабля, — вигукнув, сердито посміхаючись, Блеверпул. — Оце й уся ваша приголомшлива новина?

— Слухайте лишень далі. Коли корабель наблизився до берега, я зміг добре розглянути його високі щогли і оснастку. Це був військовий парусник. Він плів під англійським прапором. З корабля спустили бот, повний людей. Був якраз приплив, і бот зник за скелями. «Ось воно що, — подумав я, — ці розбишаки, так і дивись, висадяться на берег раніше, ніж їхній корабель кине якір в Уайтхейвені». З тим я й подався до вас.

— Я був би вам дуже вдячний, коли б ви пішли собі додому, а не до мене, пане Ральф Сортон, — ущипливо промовив господар.

— У мене були деякі справи, тому дістався сюди так пізно, — зніяковів Ральф. — Я дуже здивувався, коли помітив під вашими вікнами трьох матросів. Я нишком наблизився до них і почув, що вони про щось радяться. Через деякий час вони кудись пішли.

Блеверпул повільно підвівся з місця, спершись руками на стіл. Його сірі очі гнівно виблискували. Вдаривши кулаком по столу, він сказав:

— Пане Ральф Сортон, не суньте свого носа у чужі справи. Чи чули й бачили ви те, про що розповідаєте, не знаю, але вас я бачу наскрізь. Ви хочете без моєї згоди вдертися у мій дім і перешкодити моїм намірам. Та ви самі зараз пересвідчитесь, як я додержав свого слова. Ви бачите в цій кімнаті пана Вілбі з Уайтхейвена, ша-

новаиого й добропорядного чоловіка, який сватається до Моллі. Такий зять мені до вподоби. Я обіцяв йому віддати за нього Моллі. А зараз, пане, наставте вуха і послушайте, як вона дасть свою згоду.

— Заради всього святого, стійте, — вигукнув Ральф, міцно стискаючи простягнену до Моллі руку господаря. — Не час тепер думати про заручини. Присягаюся, вам загрожує небезпека. Ваш будинок оточений непевними людьми, а оцей юнак, оцей безсоромний зайда, хоч на перший погляд він здається порядною людиною, мабуть, їхній ватажок. Про це свідчать слова одного з цих розбійників. Я чув, як він, страшенно лаючись, сказав: «І чого це наш капітан так довго сидить з тими триклятими англійцями! В мене вже руки сверблять перерізати їм усім горлянки». Я раджу вам, пане Блеверпул, негайно зачинити всі двері, погасити світло і взяти цього парубійка заложником!

З цими словами Сортон кинувся на Девіда і схопив його за барки.

— Чого вам треба? — спокійно промовив той. — Чи не збожеволіли ви часом? Що я маю спільного з отим англійським військовим кораблем, про який ви розповідали? Якщо навіть ви й вважаєте мене за капітана згаданого корабля, то чи ж можна припустити, ніби я збираюся тут когось пограбувати чи вбити? Ми ж не в Америці.

— Не чіпайте його, — вигукнув Блеверпул, звертаючись до Сортона. — Це вже занадто. Ви верзете дурниці! Зроду-віку в Кумберленді не було грабіжників.

— А якщо він і справді пірат? — запитав Ральф, міцно тримаючи Девіда своїми могутніми руками.

— Хіба цей юнак схожий на пірата? — відповів Блеверпул. — Відпустіть його, а то ще ненароком задушите.

— Ні, тримайте його міцніш, — втрутився переляканий Вілбі. — Сьогодні пополудні по Уайтхейвену рзнесе-

лася чутка, ніби якийсь невідомий корабель затримав рибальський баркас. Не знаю, чи правда це. Дехто навіть сміється з цього поголосу. Бо ж хто зважиться чинити розбій у наших водах? Але що жодного англійського військового корабля немає зараз на всьому узбережжі, крім двадцятичотиригарматного фрегата його королівської величності — «Селезня», який об'якорився на уайтхейвенському рейді, я напевно знаю, мені говорив про це сам капітан Пленкетт. Якщо цей парубійко справді моряк, а Ральф Сортон таки бачив великий парусник, з якого висадилася на берег команда, якщо навколо будинку вештається всякий набрід, то можливо, що й цей ваш гість — якийсь писар чи інтендант з піратського корабля. Правда, я не вірю ніяким теревенням про піратів, бо вже одна їх поява тут була б нечуваним зухвальством, за яке вони вже завтра гойдалися б на шибениці. Я член тутешнього магістрату і вимагаю від вас, добродію, щоб ви сказали нам всю правду, — чванькувато звернувся Вілбі до молодого моряка. — Що вам відомо про цю банду і яке відношення ви маєте до неї?

— Насамперед, — промовив Девід, поглядаючи на Ральфа, — прийміть руки, бо це вже починає мені набридати та й боляче стає. — В його погляді й голосі відчувалася така владність, що пальці Сортона мимоволі розтулилися. — Щождо вас, пане Вілбі, то скажу вам правду. Я справді з того військового корабля, що став сьогодні увечері на уайтхейвенському рейді, і прибув сюди разом з командою, про яку розповів молодий чоловік. Проходячи повз цей дім, я випадково побачив крізь вікно сцену, яка зацікавила мене, і завітав сюди, як бачите, мене тут дуже приязно зустріли.

— Яку посаду ви займаєте на кораблі? — якомога зневажливіше запитав Вілбі.

— Я не зобов'язаний відчитуватися перед вами.

- Як зветься корабель?

— «Мисливець». Це двадцятигарматне судно.
— Щось я не чув досі цієї назви.
— Нічого дивного, промовив Девід. — Це ж не англійський корабель.
— Не англійський! — аж сіпнувся Вілбі. — Кому ж він належить?

— Сполученим Штатам Америки, — невимушено кинув Девід.

Уайтхейвенському купцеві раптом забракло слів. Він мовчки підвівся. На обличчі його відбилися переляк і невіра. Вілбі пильно дивився на чужинця, намагаючись зрозуміти, чи не жартує він часом. Вілбі ладен був уже розгніватися за такий недоречний жарт, але раптом йому спало на думку, що все це може бути правдою, і серце в нього стиснулося від переляку. Недарма ж він відчував якийсь дивний страх перед цим юнаком, майже підлітком.

— Американець! Пірат! — тільки й вимовив нарешті він. — Чи знаєте ви, добродію, що поширювати такі чутки є вже злочин і що зі мною жарти погані?

— А я й не жартую, — відповів Девід, підводячись з крісла і кидаючи сигару. — Повторюю: «Мисливець» з'явився в цих водах для того, щоб помститися за всі вбивства і знущання, яких ми зазнали від англійців. Невже ви, панове, зробивши нам безліч небажаних візитів, не визнаєте за нами право хоч один раз відвідати вас? Скажіть-но, пане Вілбі, хіба ж це справедливо?

Купець зібрав усю свою мужність, на яку він тільки був здатний, і, заїкаючись, пробелькотів:

— Якщо це правда, що ви заколотник, то... то я... заарештую вас.

— Так, це правда, — вигукнув Девід, — як і правда те, що завтра з першим промінням сонця Уайтхейвен з усіма його кораблями буде охоплений полум'ям.

— Душогуб! — заверещав купець диким голосом,

згадавши власні кораблі, будинок, гроші. — Сортон, допоможіть мені заарештувати його!

— Ви збожеволіли, — спокійно відповів Девід. — Цей будинок оточений матросами з «Мисливця». Всякий, хто наважиться затримати мене, швидко переконається, що зробити це не так-то вже й легко.

З цими словами молодий моряк без особливих зусиль звільнився від цупких рук Ральфа, який знову схопив був Девіда за барки, виконуючи наказ Вілбі. Коли ж Сортон вдруге кинувся на Девіда, той вихопив пістолет і спрямував його на Ральфа.

— Ще один крок, і я відправлю вас на небо, хоч мені й не хочеться вбивати беззбройних людей.

— Схаменіться, схаменіться, — закричала Моллі, заступаючи Ральфа. — Ради бога, не чіпайте цього моряка, він не зробить нам нічого злого.

— Чоловіче, — промовив Блеверпул, який досі не міг нічого второпати, — якщо ви хочете вчинити гріх і цим наклукати на свою голову прокляття, коли ви справді переслідуваний законом злочинець, то беріть усе, що ми маємо, але не проливайте даремно крові.

— Пане Блеверпул, — відповів з посмішкою Девід, простягаючи господареві руку, — я не злочинець і не душоуб. Я прийшов до вас в ім'я давньої дружби, для того, щоб виконати свою обіцянку.

Блеверпул пильно подивився на нього і, сповнений якогось дивного передчуття, запитав:

— • Хто ви, пане?

— Запитайте Моллі, запитайте свою господиню, — відповів Девід. — Мені здається, вони пізнали мене.

— Поль Джонс, — аж скрикнув Блеверпул. — Боже милосердий! Чи ж можливо це! Ви... ви! Маленький хлопчик Джон Поль, син чесного Неда, син мого давнього друга, шотландець! І ти здійняв руку на батьківщину, ти... ти...

— Не злочинець! — з притиском промовив Девід. — Присягаюся богом, я не вчинив жодного злочину, а совість моя чистіша, ніж у всіх ваших лордів адміралтейства, разом узятих!

— Нещасний бідолаха Нед! — стиха промовив Блеверпул. — Що ти сказав би, коли б побачив зараз свого сина?

— Він благословив би мене, — в словах юнака брикнула гордість, — благословив би за мою боротьбу проти тиранії і кривди, пишався б з того, що ви призначили винагороду за мою голову. «Розбійники! Заколотники!» — які гучні слова! Ви називаєте так усякого, хто наважується розірвати свої кайдани. Це стара пісня, якої ви співаєте ось уже кілька століть. Як шотландець я ненавиджу вас, жителів півдня. А взагалі, яке мені діло до мого походження? Душею й тілом я відданий

боротьбі за свободу. Мені хочеться, щоб моє ім'я прогриміло по всіх усюдах, щоб ним у Лондоні лякали неслухняних дітей.

Вій промовив це з веселою посмішкою, але разом з тим в його словах відчувалася така сила, що ніхто не наважився заперечувати йому. Раптом Девід підійшов до обох жінок і ніжно взяв їхні руки в свої.

— Мері Блеверпул, так, це ви. Ваше лагідне обличчя зовсім не змінилося. Як часто ви давали чогось попоїсти бідному Полеві, коли він голодував! Як часто ви втішали його, коли він сумував, що в нього немає матері! Чи пам'ятаєш ти, Моллі, — глянув на дівчину Девід, — як часто я носив тебе на руках, як ти плакала, прощаючись зі мною? Я обіцяв тобі повернутись, коли виросту й розбагатію. І ось я тут, Моллі. Мені здається, пан Вілбі нічого не має проти того, що я виконав свою обіцянку.

— О пане, пане, — боязко промовила Моллі, поглядаючи на Ральфа Сортона, що втупився поглядом у вікно, за яким виднілися дикі обличчя.

Вілбі тихо наблизився до дверей і вже збирався непомітно вислизнути з кімнати, коли Поль Джонс помітив його.

— Не робіть дурниць, — сказав він, — мої люди оточили будинок, втекти вам не вдасться. Ви мій полонений, добродію, з більшим правом, ніж я нещодавно був ваш. Але за своє життя не турбуйтеся, воно в безпеці. Якщо ж ви зробите хоч один крок за поріг — ваша доля буде вирішена.

— Чого вам треба від мене? — тремтячим голосом запитав купець.

— Про це буде розмова потім, — відповів Джонс. — Любий друже, — звернувся він до мовчазного Блеверпула, — виконайте моє прохання: відвідайте мене на борту «Мисливця», який об'якорився до ранку під са-

місінькими прибережними скелями. Після всього, що сталося, я не можу лишити вас тут. І це не тільки з метою запобігти зраді, а й в інтересах вашої власної безпеки.

— Може, ви маєте на думці вивезти нас до Америки чи навіть продати в рабство? — боязко запитав Блеверпул. — Невже ви хочете занапастити давнього друга вашого батька?

— Швидше я ладний занапастити себе, — урочисто промовив Джонс. — Присягаюся, завтра ви будете на волі. Мері, Моллі і Ральф Сортон теж підуть з вами.

— А коли я не хочу? — задиркувато кинув Ральф.

— Не хочу, — посміхнувся капітан. — Ви жартуєте, містер Сортон. Ще ніхто не говорив: «Я не хочу», коли Поль Джонс наказував: «Ви мусите!» Принаймні заради шановного товариства робіть те, чого від вас вимагають, якщо ви навіть і схильні були б відмовити мені.

Потім моряк підійшов до вікна, відчинив його і наказав.

— Увійдіть, Девід!

В ту ж мить у кімнату ввалився велетенський на зріст боцман. Це його хижі, волосате обличчя бачила Моллі крізь вікно. Боцман виструнчився перед капітаном.

— Приставити цих людей на борт «Мисливця», — наказав Джонс. — Жоден волосок не повинен упасти з їхньої голови. Розмістіть їх у моїй каюті, і хай вони лишаться там, аж поки я не прийду.

— Забрати всіх, капітане? — запитав Девід.

— Усіх, крім цього пана, — відповів Джонс, вказуючи на купця, що аж тремтів з переляку. — Він покаже нам шлях через Уайтхейвен до фортив.

— Тоді ходімо! — наказав Девід.

Мері, яка досі трималася цілком спокійно, раптом вигукнула:

— О Поль Джонс, так ось чого варта твоя вдячність!

— Поль Джонс, — підхопив і собі Блеверпул, — чим ми завинили перед тобою, що ти примушуєш нас лишити безпечну оселю і йти на корабель, де ми можемо загинути?

Джонс узяв Моллі за руку і стиха промовив:

— Заспокойся, Моллі, хіба ти не знаєш свого друга? Я бажаю тобі щастя. Звірся на мене, і господь благословить тебе.

Не сказавши більше жодного слова, він одчинив сінешні двері, і незабаром до кімнати вдерлася ціла згря матросів. Від цього видовиська Блеверпул остаточно втратив мужність. З пістолетами за поясами, з сокирами і абордажними крюками в руках, матроси справляли враження дикої банди. Вигляд декого з них свідчив, що їм уже давно час бути на шибениці. Команда являла собою дивну суміш усіх націй. Це були люди, яких закон примусив покинути батьківщину. Були серед них і такі, що вешталися по світу, шукаючи задоволення своїх пристрастей. Не маючи іншого виходу, вони згуртувалися під прапором свободи і билися за неї з незламною хоробрістю, хоч і керувалися при цьому здебільшого почуттями пожадливості й помсти. Так і йшли вони за Полем Джонсом, поділяючи з ним його щастя й славу.

Побачивши ножі та сокири, Моллі скрикнула і впала непритомна на руки своєї матері. Блеверпул пригорнув обох до себе, а Ральф Сортон, стиснувши кулаки, став поперед них. Щождо Вілбі, то він зблід, неначе мрець, і впав у крісло, благаючи пощади.

— Хто з них потрібен капітанові? — запитав матрос із срібною люлькою в зубах...

— Он він лежить у кріслі, обербоцмане, — відповів Девід. Він одним рухом поставив на ноги купця, що жалібно скиглив, і штовхнув його до решти матросів, які випхнули його з будинку.

— А зараз, — наказав Девід, — ходімо. І годі скавучати.

— Друже, — благально вигукнув Блеверпул, — чи не можна нам лишитися тут? Чи не розчулять ваше серце п'ятдесят, ні, сто соверенів,¹ сотня дзвінких золотих монет?

Непохитний Девід погрозово стиснув кулаки, а його обвітрене обличчя стало ще потворнішим.

— Коли б не розпорядження капітана про вашу цілковиту недоторканність, то ви давно б уже дістали по заслугі за ці слова, — гримнув Девід. — Не огинайтеся, ви ще не знаєте, що таке наказ Джонса! Замикайте, чоловіче, двері і йдіть, куди наказано. На «Мисливці» вам буде краще, ніж цій тісній, продимленій халупі.

Блеверпул зрозумів, що доведеться таки підкоритися. Він замкнув усі двері, і заарештована сім'я, супроводжувана чотирма озброєними здорованями, тяжко зітхаючи, рушила за Девідом.

— А ти, хлопче, — звернувся Девід до Ральфа, схопивши його за барки, коли Сортон спробував пручатися. — Якщо хочеш зостатися живим, то слухайся.

— Коли б не ця бідолашна сім'я і якби зі мною були тут хоч троє моїх друзів, ви побачили б, як в Англії поводяться з розбійниками, — пробуркотів Ральф.

— Ну й дурні ви люди, — спокійно зауважив Девід. — Чванитесь і брешете навіть тоді, коли смерть бере вас за горлянку. Хай буде проклята ваша Англія! Скажи ще слово, і воно буде останнім.

— О Сортон, замовкніть хоч заради мене, — тихо промовила Моллі.

— Над нами десниця божа, — пробурмотів Блеверпул. — Що буде, то й буде. Хоч Поль Джонс і став негідником, він не вб'є старого друга свого батька.

¹ Англійська золота монета.

Швидко наблизившись до скелястого узбережжя, група людей спустилася до моря. Навколо панувала темрява, дув пронизливий вітер, здіймаючи на морі велетенські хвилі, які здавалися ще більшими при темному світлі місяця. У бухті, оточеній скелями, море було спокійніше. У темряві можна було помітити контури трищоглового корабля, що гордовито погойдувався на хвилях. На борту його горів самотній вогник. Пройшовши вкритий морською піною кам'янистий берег, полонені, супроводжувані обербоцманом, наблизилися до скелястого виступу, з-за якого їм назустріч вийшли двоє невідомих. Один з них тихо свиснув. Девід відповів. Тоді пірати зійшлися до купи, пошепки про щось розмовляючи між собою. Раптом штурман схопив Моллі, неначе дитину, на руки, інший матрос зробив те ж саме з Мері. Обидві жінки скрикнули з переляку.

— Згляньтесь, — благала Мері. — За віщо ви хочете вбити нас?

— Дурне створіння, — пробурмотів Девід. — Кому потрібна ваша смерть? Ми хочемо посадити вас у човен. Він стоїть отам за скелею. Жінок ми перенесемо, а інші дістануться до нього самі по воді.

Незабаром швидкий човен помчав їх усіх до корабля.

Поль Джонс у супроводі тремтячого Вілбі прямував до Уайтхейвена. Був пізній час, жителі спокійно спали, і гадки не маючи про небезпеку, що загрожувала місту з того часу, як в ньому з'явився хоробрий пірат. Матросів з «Мисливця» ніде не було видно: під проводом свого товариша, який добре знав місцевість, вони підкралися до розташованих у гавані фортів, маючи на меті дочекатися у безпечній схованці свого ватажка. Поль Джонс, взявши під руку купця, неначе приятеля, то мугикав собі під ніс якусь пісеньку, то розповідав Вілбі

про своє дитинство. Він навіть пригадав вірш, який ще в юнацькі роки присвятив гарненькій Моллі.

— Як бачите, пане Вілбі, — говорив Джонс, — у мене вже в дитинстві виявився талант до романтики. Я часто сидів на березі моря і, з насолодою слухаючи ревіння розбурханої стихії, проводжав заздрісним поглядом кораблі, які з'являлися і зникали на обрії. В такі хвилини я мріяв про красень-корабель, з бійниць якого грізно виглядають гармати. Я уявляв себе капітаном, що в розпалі бою, під зливою куль спокійно видає накази і, показуючи приклад своїм матросам, пер-

шим із зброєю в руках кидається на палубу ворожого корабля, знищуючи все на своєму шляху. На мені була блаженська куртка, але я забував про це. Розпалена фантазія робила мене героєм і поетом. Моллі перетворювалася на принцесу, яку я визволяв з неволі, на голові в милої чарівної дівчинки сяяла корона. Безліч разів я присягався, що Моллі стане мою дружиною, навіть коли б мені довелося перемогти усіх велетнів і злих карликів. І ось я повернувся сюди. Якийсь дивовижний збіг обставин звів мене з Блеверпулом — я не сподівався зустріти його тут, бо думав, що він і досі живе в Шотландії. Проходячи повз будинок Блеверпула, я випадково помітив у вікні дівчину в сльозах і пізнав Моллі. Потім я довідався, що її примушують вийти заміж за немилого.

— Боже мій, капітане, — промовив квапливо Вілбі, — коли ваш гнів проти мене викликаний цією причиною, то я готовий усно і письмово засвідчити, що відмовляюсь од Моллі.

— Ні, справа не в тому, — відказав, сміючись, Джонс. — Хоч не можу утриматися, щоб не назвати вас безсоромною людиною. Адже Моллі — уособлення молодості й краси. Ви ж, безперечно, поважна, але вже не молода людина, щождо вашої вроди, то про це годі й казати. Крім того, Моллі — проста дівчина, яка не дістала міського виховання. Що ж скажуть про неї випещені уайтхейвенські дами? Правда, вона напрочуд гарна, личко у неї, мов троянда. Та хіба це може бути вирішальним для купця?

— Блеверпул — досить заможна людина, — наче виправдовуючись, сказав Вілбі.

— Так ось воно що, — сміючись, зауважив Джонс. — Тепер я розумію: вас приваблює також і ця обставина. Ви розумний чоловік, пане Вілбі, але в даному випадку ваші розрахунки виявилися хибними

У всякому разі, ви не можете одружитися з Моллі. По-перше, мої претензії більш давні, ніж ваші, по-друге, я беру до уваги, що ви зрікаєтесь дівчини.

— Я не хочу більше бачити її, — простогнав купець. — Але заради всього святого, скажіть, капітане, що ви хочете зробити зі мною?

— Тихше, любий Вілбі, — відповів республіканець. — Якщо ви будете поводитися розумно, даю вам слово — ми розпрощаємося як добрі друзі. А зараз ведіть мене у свій дім, щоб якнайшвидше уладнати нашу справу. Після цього ви супроводжуватимете мене деякий час, щоб трошки охолодити свою кров, а завтра вже будете вільні і зможете лаяти мене, скільки вам заманеться. Правда, такі люди, як ви, здатні швидше, ніж ваш нікчемний уряд, зрозуміти, що кожна скривджена людина, всякий поневолений народ має право відповідати на силу силою. Спаливши Уайтхейвен, я лише в незначній мірі віддячу Англії зате, що вона заподіяла нам.

Купець, тяжко зітхнувши, промовчав, а Поль Джонс говорив далі з ще більшим запалом:

— Ви — запеклий ворог свободи, а я в такій же мірі ненавиджу вас усіх, тому не будемо картати один одного. Кожен діє, як хоче і як може. Зараз, наприклад, ми з вами в однаковому становищі: ви один і я один. Уявіть собі, як нагородив би вас уайтхейвенський магістрат, коли б він мав змогу послати завтра в Лондон кур'єра з тріумфальним повідомленням: «Ми спіймали підлого розбійника Поля Джонса. Мерщій споруджуйте шибеницю для кривавого недолюдка!» А тимчасом я сподіваюся залишити вашу країну так само вільно й без боротьби, як і прибув до неї.

Відкинувши правою рукою полу плаща, він показав купцеві пістолет і гострий кинджал.

— При найменшій спробі зрадити мене, — стиха промовив Джонс, — цей ніж принесе вам смерть. Що

станеться потім, я не знаю. Але будьте певні, ці крамарі ніколи не візьмуть в полон Поля Джонса.

Вілбі, захлинаючись, побожився, що не скаже нікому жодного слова. Ідучи вулицями заснулого міста, капітан розпитував свого супутника про розташування фортів, їхні гарнізони, кількість гармат у фортах, про англійський військовий корабель у порту і ще багато про що інше. Звернувши за ріг, вони зустріли перехожого. Це був високий на зріст чоловік, одягнений у блакитний сюртук із золотим гаптуванням на плечах, його хода свідчила, що він добряче хильнув. Привітавшись з купцем, перехожий гучним голосом запитав:

— Ви ще й досі не спите, пане Вілбі? Невже і ви, чорт забирай, любите вештатися вночі? Будьте обережні! Через кілька днів патрулі з «Селезня» прочісуватимуть Уайтхейвен, і було б дуже неприємно, якби ви потрапили до їхніх рук.

— Патрулі! — збентежено промовив Вілбі. — Що, капітане Пленкетт, їм робити у нашому місті?

— Те саме, що і в інших містах: кораблям його величності потрібні моряки.

— Невже «Селезню» потрібні моряки?

— Та ні, чорт забирай! — заперечив Пленкетт. — На борту «Селезня» є сто тридцять спритних хлопців, і цього досить для служби у внутрішніх водах. Але за кілька днів сюди мають прибути на допомогу нам кілька фрегатів — їхні екіпажі укомплектовані тільки наполовину. Ходять неймовірні чутки, ніби філадельфійські заколотники збираються послати в Європу свої кораблі, можливо навіть під командуванням самого Поля Джонса, найжорстокішого з морських розбійників. Це налякало всіх.

— Поль Джонс, — вигукнув із сміхом капітан піратів, міцно стискуючи руку Вілбі, — це небезпечний головоріз, перед яким усі тремтять.

— Хіба що боягузи та старі баби обох статей, — з презирством промовив Пленкетт. — Хай він тільки з'явиться тут, і йому вже не вдасться більше лякати людей. Дай, боже піймати його.

— Це зовсім не виключено і може статися швидше, ніж ви гадаєте, — зауважив Джонс визивним тоном.

— Що ви хочете цим сказати? — пильно глянув на нього англієць. — Що вам відомо про Джонса і хто ви?

— Я служу першим штурманом на кораблі пана Вілбі «Ранкове сонце», — не змигнувши оком, сумирно відповів пірат. — А щодо Джонса, про якого я тільки-но, ваша милість, говорив, то я собі так думаю. Якщо піратські кораблі й справді збираються напасти на Англію, цього слід чекати саме тут, у протоці, де торговельний флот не має ніякого захисту і де панує надто вже безпечний настрій.

— Он як, — промовив Пленкетт, уважно придивляючись до співбесідника. — Розумні слова, юначе. Ви подобаєтесь мені і, незважаючи на вашу молодість і досить тендітну фігуру, я схильний думати, що ви путящий моряк. Якщо у вас є бажання служити на королівському судні під моїм командуванням, то ви одразу можете стати помічником штурмана з перспективою дальшого просування по службі.

— Мені б хотілося обміркувати цю пропозицію, ваша милість, і якщо пан Вілбі не заперечуватиме, то я завтра відрекомендуюсь вам на борту «Селезня».

— Чудово, — сказав задоволено Пленкетт, — приходьте, і ми разом зловимо Поля Джонса, якого ви так боїтесь. Ось побачите: яким би страховищем не був цей розбійник, наш «Селезень» проковтне його, наче муху.

Сказавши це, Пленкетт попрямував вулицею, а Джонс, посміхаючись, промовив:

— Кажу ж вам, пане Вілбі, завтра, ще до заходу

сонця, я на борту «Селезня» запропоную капітанові Пленкетту свої послуги.

— Ось мій дім, — пригніченим голосом промовив купець, — заходьте, капітане.

На стук клепачкою їм відчинила молода вродлива служниця. Її заспане, надуте обличчя свідчило, що вона незадоволена пізнім приходом хазяїна. Дівчина уважно придивлялась до незнайомого гостя, освітлюючи його ліхтарем.

— Відчини верхню кімнату, Поллі, — звелів господар, — розпали вогонь у каміні та принеси нам чогоньбудь поїсти.

— Будь ласка, не турбуйтеся пане Вілбі, — чемно втрутився Джонс. — Нехай це гарненьке дівча, що стомилося від цілоденної роботи, йде собі спати. Проведіть мене до ваших покоїв. Ви ж знаєте, що часу в нас обмаль і нам треба якнайшвидше уладнати справу.

— Але, капітане, — Вілбі аж тремтів з переляку, — я вважав, що Поллі... мені не хотілося б, щоб ми отак... наодинці...

— Що ви, пане Вілбі, — засміявся Джонс. — Невже ви хочете, щоб оце тендітне створіння приєдналося до нашої компанії? Гляньте, як зашарілася ваша служниця. Вона не хоче залишатися з нами, і це її право. А тому відпустіть її. Якщо ж вам хочеться неодмінно почастивати мене, то я не відмовлюся од склянки вина.

— Внизу, у вашій кімнаті, є дві пляшки вина, пане, — роздратовано промовила служниця. — З вашого дозволу, на добраніч, пане.

Грюкнувши дверима, вона пішла, а Джонс потягнув Вілбі в іншу кімнату. Зухвальство Джонса викликало в купця все більший жах, тому він з рішучістю відчаю промовив:

— Нарешті ми дома. А тепер, пане, робіть, що задумали: вбивайте мене чи грабуйте, тільки швидше.

— Схаменіться, пане Вілбі! Невже ви не вірите моєму слову? — озвався Джонс. — Зі мною ви можете почувати себе безпечніше, ніж у бога за пазухою, якщо ви, звичайно, додержите свого слова.

— Що я повинен зробити? — тихо спитав Вілбі.

— По перше, — почав Джонс, зручно влаштувавшись на м'якому дивані, — принесіть он ту пляшку вина і два бокали. Давайте вип'ємо за дружбу й успіх справи.

Вілбі знехотя підкорився і, випиваючи за здоров'я Джонса, прошепотів страшне прокляття.

— А тепер подивіться на мене, Вілбі, — наказав морський розбійник, — подивіться пильно, не поспішаючи, щоб марно не віддавати грошей.

— Що це значить, капітане? — пробелькотів переляканий Вілбі.

— Ну, ну, не удавайте, ніби забули свою урочисту обіцянку, — засміявся Джонс. — Ось я перед вами, я, Поль Джонс, за голову якого нікчемні лондонські гендлярі призначили винагороду. Той самий Джонс, пане Вілбі, про якого ви казали, що дасте тисячу фунтів тільки за те, щоб побачити його в Уайтхейвені. А тепер віддайте належне великодушності Джонса. Він не тільки прибув до Уайтхейвена, а й відвідав вас у вашій господі. Джонс пишається тим, що має честь випити з вами бокал вина, причому за свій візит він не вимагає нічого, крім обіцяних тисячі фунтів. Це, звичайно, дуже дорогий жарт! А тому смійтеся, пане Вілбі, смійтеся від щирого серця, чоловіче!

Проте Вілбі був не з таких, щоб так собі, ні сіло ні впало, віддати тисячу фунтів, та ще сміятися з цього. Вкрадливим голосом він силкувався зворушити Джонса, але той зневажливо урвав купця:

— І не сором вам, пане. Адже для вас тисяча фунтів — дрібниця. До того ж кожен з нас, ви і я, повинен додержувати свого слова. Між іншим, що ви скажете,

коли я зажадаю від вас додатково ще тисячу фунтів на користь бідоласних полонених, які зазнають у вашій країні жахливих тортур?

Вілбі зацікавився від жаху, почувши таку пропозицію.

— Ви жартуєте, капітане Джонс, — нарешті вимовив він, силкуючись посміхнутися.

— Христом-богом присягаюся, ще ніколи я не був такий далекий від жартів, — чемно вклонившись, заперечив Джонс.

— Виходить, ви хочете розорити мене, — аж застогнав купець.

— Анітрохи, добродію, — ще ввічливіше заперечив капітан. — Ви багатий, пане Вілбі і, звичайно, не відмовитесь виконати моє прохання.

— А потім чого ви ще зажадаєте від мене? — клацаючи зубами, вигукнув купець.

— Більше ані шеляга, слово честі! Заспокойтеся!

— Боже праведний! Така величезна сума! — бідкався Вілбі. — Нечувана сума! Дві тисячі! Коли б я навіть і хотів дати ці гроші, де я дістану стільки золота?

— Я візьму банкнотами, — байдуже відповів невблаганний Джонс. — Дайте вашу руку, пане Вілбі. Ви напрочуд хороший чоловік, я вдячний вам за вашу добрість. Хай господь бог винагородить вас. А тепер викладайте сюди грошенята і пишійте розписку, що ви більше не обтяжуватимете своїм залицанням оту бідоласну дівчинку, Моллі Блеверпул.

Вілбі вже не опирався. Він одімкнув двері робочого кабінету, розташованого поруч із спальнею. Джонс не відставав од нього ні на крок. Тремтячою рукою Вілбі написав, що він зрікається Моллі і звільняє її батька від слова, яке той дав. Після цього він, знітивши серце, відімкнув залізний сейф, страшенно хвилюючись, щоб чимала сума грошей, які лежали там, не спонукали бува пірата підвищити свої вимоги. Але Джонс бай-

дуже дивився на золоті монети і цінні папери. З поблажливою посмішкою він узяв гроші, сховав їх у кишеню і, ще раз потиснувши Вілбі руку, повернувся у вітальню, де знову уместився на м'якому дивані. Для Вілбі було пекельною мукою слухати Джонса, який, сміючись і попиваючи вино, розповідав різні історії. Він не змовкав доти, доки не спорожнив обидві пляшки. Нарешті Джонс глянув на свій годинник і підвівся.

— Скоро третя година, — промовив він. — Зовсім непомітно лине час, коли в товаристві панує піднесений настрій! Завтра на дозвіллі я напишу про це вірш. Справа в тому, що я й досі лишився поетом. Мені б дуже хотілося викласти вам у віршованій формі деякі з моїх

пригод. Але буде краще, коли ви самі станете їх свідком. Ходімо, пане!

— Як?! — у відчаї вигукнув купець. — Невже ще не кінець моїм тортурам?

— Як ввічливий господар, ви мусите провести мене, — сказав Джонс. — А крім того, я не можу залишити вас тут. Адже ви зчините галас на все місто і поставите себе й мене в скрутне становище.

Усі протести й благання не дали ніяких наслідків, і Вілбі скорився своїй долі тільки тоді, коли Джонс, усе ще приязно посміхаючись, засунув праву руку в кишеню, а лівою, немов кліщами, стиснув плече купця.

— Пане Вілбі, — промовив Джонс, — ви чудово розумієте, що кожна справа, якою б веселою вона не була, має ще й серйозний бік. А тому ви, мабуть, не примусите мене вжити інших заходів, які могли б зіпсувати наші так щасливо встановлені дружні стосунки.

— Ні, ні, — простогнав Вілбі, — боже праведний, що буде зі мною, яка доля спіткає наше місто?

— Тільки не хвилюйтеся, — сміючись, урвав його Джонс. — Я ще раз присягаюся: навіть в „оточенні найкращих охоронців Англії ви не почували б себе безпечніше, ніж зараз.

Нічними вулицями вони дісталися до порту. В місті панувала тиша. Небо все ще було вкрите хмарами, накрапав дощ. Але на сході небо вже посвітлішало, і в передранкових сутінках усе чіткіше вимальовувалися шогли кораблів, обплетені павутинням канатів.

Джонс попрямував до східного форту. Звідти він почав оглядати море. Раптом з його уст злетіло страшне прокляття: ні човнів «Мисливця», ні самого корабля ніде не було видно. Джонсові здавалося, ніби на самому обрії він бачить паруси корабля, але з певністю сказати цього він не міг, бо було ще дуже темно. Та коли б це й справді був його «Мисливець», вітер, який дув у бік мо-

ря, не дав би можливості паруснику наблизитися до берега.

— Ми прогавимо слухну годину, — сказав сам до себе Джонс. — Нечиста сила, яка так часто допомагала зарозумілим англійцям, мабуть, і цього разу не лишить їх напризволяще. Але що там таке? — насторожився капітан, вказуючи на море, звідки почувся сплеск весел. Подивившись в той бік, куди показував капітан, Вілбі відповів:

— Це корабель його величності — «Селезень», який стоїть на зовнішньому рейді.

— Дурний птах, — весело зауважив Джонс. — Йому і невтямки, як близько від нього рука, що обскубе йому пір'я. «Селезень» і гадки не має, що скоро гострий ніж перетне йому горлянку. Он, дивіться! Це плывуть мисливці, і доля дичини вирішена.

Поки Джонс говорив, три човни пристали до берега. Капітан і прибулі стиха обмінялися паролями. В цю мить із-за скелі з'явилася темна постать. Це був один з матросів, які ховалися тут цілу ніч.

— Де твої люди? — звернувся до нього Джонс.

— У західному форту, — відповів матрос. — Там немає навіть варті. За вашим сигналом вони заклепають усі двадцять гармат.

— А як справи там? — запитав Джонс, вказуючи на східний форт.

— Ми зробили розвідку, — відповів матрос. — У форту немає нікого. Всі солдати гарнізону сховалися від негоди он у тому будиночку внизу і так хропуть, що аж сюди чути. Отже, ніхто нам не перешкодить. Батарея форту складається з двадцяти п'яти сорокафунтових гармат.

— Добре. Куди подівся Девід?

— Я тут, сер, — відповів старший боцман.

— Ви приготували бочки з смолою?

— Так, сер.

— Негайно підпалить у порту кораблі, які оточені іншими суднами і не зможуть зрушити з місця. Де «Мисливець»?

— За півгодини прибуде до цього форту.

— Боже милосердий, — в нестямі закричав Вілбі — пожалійте бідолашне місто!

— Томасе, — холодно промовив Джонс, — візьми сокиру і, якщо оцей чолов'яга ще раз роззявить рота, навчи його мовчати.

Матрос схопив купця, якого Джонс тримав за руку.

— Вперед! — наказав капітан. — Запалюйте вогонь. Один човен з командою лишиться тут, а два інші нехай плывуть у порт і заберуть наших людей із західного форту.

Його накази були виконані з блискавичною швидкістю. Сам капітан з кількома людьми піднявся до портових укріплень, стежачи за синеньким вогником, що горів на човні. Та раптом дощ і вітер погасили його.

— Сто чортів, — вилаявся Джонс. — Чекайте тут, ні кроку, поки я не повернусь.

Він зіскочив з кріпосної стіни і побіг до портового молу. Беззвучно, як тінь, Джонс прослизнув між будинками. Тут, на березі моря, сильніше відчувався світанок: сірі хмари на обрії ледь порожевіли.

— Гей там, на човні, — крикнув капітан, — пливіть сюди!

Джонсів голос знали всі, а мужність його викликала захоплення навіть у цих людей, які не боялися ні бога, ні чорта. Човен швидко пристав до берега.

— Де ліхтарі? — запитав Джонс. Схопивши їх, він чимдуж кинувся бігти до хатини портового сторожа.

— Доброго ранку, мила, — приязно привітався він з жінкою, яка саме поралася біля печі, розпалюючи во-

гонь, — не бійтеся мене. Триклятий вітер погасив ліхтарі на моєму баркасі. Де вже тут думати про склянку гарячого чаю, щоб хоч трохи зігрітися.

— Зоставайтеся у нас, — відповіла жінка. — Вип'єте чаю разом з моїм чоловіком. Він має ось-ось повернутися з варті.

— Ні, ні, — посміхнувся Джонс, обнімаючи жінку за тонку талію, — ваш чоловік напевне ревнуватиме, заставши мене на самоті з такою красунею.

Молода жінка, посміхнувшись, запалила ліхтарі.

— Ну, щастя вам, — сказала вона. — Дивіться, щоб вогонь знову не погас.

— Хоч це було б дуже прикро, але я б охоче скористався з цієї нагоди, щоб знову прийти сюди, — ніжно прошепотів Джонс.

Він квапливо вийшов з хатини і віддав ліхтарі матросам.

— Поспішайте, інакше буде пізно, — наказав капітан. — В нашому розпорядженні лише кілька хвилин.

Сторожиха крізь відчинені двері побачила, як човен відійшов од берега, а красень-моряк швидко побіг до молу.

— Дивно, — пробурмотіла вона. — Він ще не встиг сісти в човен, а вогні вже мелькають між кораблями. Чого це його баркас зупинився біля брига, що належить панові Вілбі? Я знаю всю команду корабля, такого там немає. Але що це? — раптом скрикнула вона. — Вогонь, я бачу вогонь! На допомогу! Рятуйте! Вони підпалюють корабель!

У цю мить з'явився її чоловік і, схопивши ріжок, затрубив з усієї сили. Почувши звуки ріжка, городяни повибігали на вулицю і, закликаючи на допомогу, кинулися до порту. Тривожні чутки про піратське судно раптом стали дійсністю. В порту люди кричали:

— Розбійники! Душогуби? Де вони? Он там, у фор-

ту! Вони заклепують гармати! Хапайте піратів, рятуйте кораблі!

Здавалося, прокинулось усе місто. Напіводягнені матроси з інших кораблів, сівши у човни, вдерлися на бриг пана Вілбі і скинули в море палаючу смоляну бочку. Інші судна швидко відійшли одне від одного. Тільки тому, що вітер зненацька вщух, спільними зусиллями пожежу вдалося швидко погасити.

На вулицю висипали городяни, солдати, матроси. Над містом знявся страшенний галас. Дехто ніяк не міг збагнути, що ж сталося. А люди перепитували одне одного, не вірячи і не бажаючи вірити почутому. Тимчасом над містом зійшло сонце, і в його промінні люди побачили біля східного порту два баркаси, які відчалили од берега в ту мить, коли рота солдатів кинулася до східного порту.

Солдати відкрили вогонь, але їх постріли не завдали ніякої шкоди човнам, які встигли відійти на значну відстань. Люди, що затрималися в порту, чули тріумфуючі вигуки піратів, бачили, як ті розмахували своїми сокирами. Зненацька із-за скелі з'явився великий парусник.

Пізнавши в ньому піратський корабель, хоробрі англійці вибухнули прокльонами. Пушкарі кинулися до гармат, але всі вони, за винятком трьох, які не становили небезпеки для піратського корабля, були зіпсовані. Капітан Пленкетт піднявся на борт «Селезня», і незабаром там почулися свистки боцмана та барабанный дроб. Команда готувалася до бою. В цей час на березі з'явилася міська знать: бургомістр із членами магістрату, дами з вищого світу. Їх вітав капітан Пленкетт, який мав репутацію дуже ввічливої людини. Посміхаючись, капітан запросив усіх піднятися на корабель і помилуватися боєм, бо не мине й шести годин, присягався він, як триклятушого розбійника буде спіймано, а честь Старої Англії врятована.

Дехто з відважних городян пристав на то пропозицію, іншим вона здалася трохи небезпечною, хоч ніхто не мав сумніву в тому, що вже сьогодні вони побачать страшного пірата.

Тимчасом зовсім розвиднілося. «Селезень» вийшов у море і там закінчив останні приготування до бою. Пагорби навколо бухти були вкриті людьми. Не відриваючи очей, всі стежили за піратським кораблем, який прямував до острова Мен. Час від часу він зупинявся, згорнувши вітрила, немов чекаючи переслідувача, потім знову напинав їх, ніби для того, щоб показати свою швидкохідність. На борту піратського судна був зразковий порядок. Одні матроси поралися біля парусів, гармат і ящиків з боєприпасами; інші готували зброю, розкладаючи її на верхній палубі навколо головної щогли. Офіцери уважно стежили за всіма роботами, чекаючи капітана, який перевіряв перед боєм внутрішні приміщення корабля. Нарешті він піднявся на палубу і, пильно оглянувши кожний парус, кожний канат на щоглі, кожну гармату, задоволено посміхнувся.

Матроси припинили роботу і, зібравшись купками, захоплено позирали на свого капітана — в його рішучому погляді світилася непохитна впевненість у перемозі. Джонс стояв на палубі у блакитному, гаптованому золотом камзолі з великими еполетами, на голові у нього красувався капелюх з пером, на боці висіла коротка шабля із золотою рукояткою. Джонсові головорізи з обвітреними, часто спотвореними обличчями, одягнені у грубий просмолений одяг, пишалися своїм ватажком.

Дивна влада, яку мав над піратами Джонс, особливо відчувалася тоді, коли він був серед них. Здавалося, ці люди здатні поважати тільки кривавого і жорстокого злочинця, а про Джонса йшов саме такий поговорі. Тимчасом пірати ще нижче схилилися перед вродою капітана, бо знали, що в його ніжному усміхненому облич-

чі, в його граціозній постаті живе дух і сила велетня і що саме завдяки цим якостям Джонс здійснив подвиги, які були під силу тільки найвідважнішим людям, обранцям долі.

На обличчі Поля Джонса грала посмішка. Погляд його великих очей сповнював навіть найчерствіші серця вірою і впевненістю. Проходячи між матросами, він кидав кілька слів, тут похваливши когось, там віддавши наказ. І всі відчували, що капітан знає справу краще, ніж найдосвідченіший моряк. Показуючи на берег, Джонс промовив:

— Нам, правда, не вдалося спалити це гніздо, а тому всі миші повилазили із своїх нір, щоб подивитися, якої кари зазнає кіт. Але у вас добрячі кігті, і тому вже сьогодні ми повечеряємо качиною печенею.

Ці слова викликали невимовну радість. Раптом зідусіль почулося «ура» і несамовиті вигуки — це пірати вітали появу англійського військового корабля.

Поль Джонс наказав стюардові покликати гостей з своєї каюти. Іншому матросові звелів привести Вілбі. Незабаром всі вони піднялися на палубу — старий Блеверпул, його дружина, Моллі і Ральф Сортон. Хоч як чемно обходилися з ними, всі вони були стривожені за свою долю. Пап Вілбі мав надзвичайно пригнічений вигляд, хоч і намагався приховати свій настрій. Капітан щиро потиснув Блеверпулу руку, промовивши:

— Вибачте, пане Блеверпул, якщо вам через мене довелося пережити прикрі хвилини. Але несподівана зустріч з вами примусила мене втрутитись у ваші справи. Я не міг зробити інакше.

— Добре, добре, пане Джонс, — відповів Блеверпул, — що сталося, того не зміниш, кажуть люди, і не варт сперечатися про це. Але скажіть, що ви зробите з нами, бідолашними?

— Це залежить від вас, пане Блеверпул, — жваво

підхопив капітан. — Ви були давнім другом мого батька і знаєте, що я часто присягався Моллі повернутись і одружитися з нею, коли вона піде за мене.

— Моллі судилася порядному чоловікові, якого, здається, скривдили, — суворо відказав Блеверпул.

— Але Моллі не любить його, — заперечив Джонс, — до того ж Вілбі зрікся її. Чи не так, пане Вілбі? Адже *ви* самохіть і остаточно зреклися Моллі?

— Так, — погрозово промовив купець. — Я щиро бажаю взагалі ніколи не бачити будь-кого з вас.

Джонс звернувся до дівчини, взявши її руку в свою:

— Ну, Моллі, чи можу я мати якісь надії?

— Ніяких, коли вона хоче бути моєю дочкою, — рішуче вигукнув Блеверпул. — Хіба це можливо, щоб вона належала чоловікові, який воює проти власної батьківщини, який збирався спалити наше місто? Він не здійснив цього страшного злочину лише тому, що саме провидіння стало йому на перешкоді.

— Нерозважливий старик — м'яко промовив Джонс, — хай не чують твоїх слів інші, але ти по-своєму правий.

Знову взявши Моллі за руку, юнак пильно подивився на дівчину.

— Так, я бачу, що ти забула мене, Моллі, не зберегла кохання до друга дитячих літ своїх, як обіцяла колись. Ти забула про все, і твоя рука тремтить в його кривавій руці. — Він якось мить помовчав, ніби пригадуючи щось, а потім тихо сказав: — Я хотів би знову, як колись у дитинстві, сидіти під кущем бузини, тримаючи на руках любе дитя, плакати і мріяти про далекі, небачені, екзотичні світи. Ну що ж, Моллі, повертайся у свій дім, живи тихим життям, милуйся квітами і не зв'язуй своєї долі з долею твого давнього друга, бо його життя — суворе, мінливе і може щохвилини закінчитись кривавим фіналом.

Раптом Джонс підвів голову і посміхнувся.

— Не бійся, — промовив він. — Ти ж знаєш, що я бажаю тобі добра, а тому обрав би такий шлях, який привів би нас до щастя. Пане Блеверпул, — звернувся Джонс до старого, — тут присутні двоє людей, які зазнали невдачі в своїх намірах щодо Моллі. Але я дав обіцянку, що вона не піде звідси без чоловіка. Подивіться, ось пан Ральф Сортон, молодий, розумний хлопець, якого я поважаю, а Моллі кохає. Не треба хмурити чоло, пане, краще зважте на мої слова. Мені дуже прикро затримувати вас, але погляньте, до пас наближається під усіма парусами корабель, з яким нам доведеться мати іншу розмову. Посаг для дівчини я приготую сам. Ось дві тисячі фунтів для влаштування її господи.

Джонс витяг з кишені банкноти, одержані від пана Вілбі. Купець, зітхаючи, тихо сказав:

— Пізнаю свої гроші, ще сьогодні вночі вони були моїми, належали мені!

Блеверпул на якийсь час замислився, а потім з'єднав руки Моллі і Ральфа.

— В ім'я неба, — промовив він, — беріть мою дочку, Ральфе, але віддайте мені оті прокляті гроші.

Джонс віддав банкноти дівчині, а Ральф, у нестямі від радості, зібгав їх і жужмом втиснув у руки Блеверпула.

— Пане Вілбі, — з шотландською гордістю промовив Блеверпул, — візьміть назад свої гроші. Хай ніхто не скаже про Томаса Блеверпула, що він влаштував доччині весілля за рахунок вашого збитку.

Купець квапливо сховав гроші в кишеню, вдячно потиснувши старому руку.

— Сподіваюсь, — почав Вілбі, — що наші дружні стосунки лишилися такими ж, як і були. Щождо Моллі...

— Щождо Моллі, — втрутився Джонс, — то ось у

мене в руках письмова заява пана Вілбі, в якій він зрікається дівчини. — З цими словами капітан подав Блеверпулу клапоть паперу.

— Бо я хочу лишитися її другом, якщо вже вона відмовляється бути моєю дружиною, — великодушно озвався Вілбі.

Радість і мир запанували у невеличкому товаристві. Джонс наказав подати розкішний обід, під час якого дівчина та її наречений висловили йому щире подяку. За столом Джонс невимушено розмовляв з подружжям Блеверпулів, з їхньою дочкою та Ральфом, весело згадуючи старі часи.

Потім Джонс обдарував усіх. Він сам надів на шию Моллі коштовне намисто з золота і коралів, попросивши згадувати його добрим словом.

Дівчина поклала свої руки Джонсові на плечі, в її очах тремтіли сльози.

— О Поль Джонс, — промовила вона, — я ніколи не забуду тебе. Як було б чудово, коли б ти міг жити з нами серед зелених гір.

— А чому б і ні, Поль? Хіба це неможливо? — зворушено сказав Блеверпул, та раптом, згадавши все, що сталося минулої ночі, зітхнув. — Ні, це неможливо! Але хай господь благословить тебе, ти справжній син мога старого друга Неда.

— Якщо тебе переслідуватимуть, — вигукнула Мері, — приходь до нас, ми сховаємо тебе. Хоч усі клянуть тебе, ми бажаємо тобі благословення божого.

Цей щирий вияв почуттів так зворушив Джонса, що він не зміг нічого сказати у відповідь. Навряд чи юнак звернув увагу на белькотіння Вілбі про те, що він, купець, схильний звернутися до парламенту з проханням помилувати капітана. Джонс, посміхнувшись, мовчки кивнув головою. Раптом обличчя його стало серйозним — до каюти зайшов перший помічник.

— Де вони? — запитав Джонс.

— На відстані двох миль, — доповів помічник.

— Час настав, — промовив Джонс і, звернувшись до присутніх, сказав: — Друзі, настав час розлуки. Мій рибальський баркас доставить вас на острів Мен, звідки ви зможете спостерігати картину бою, до якого ми вже приготувалися.

— Ох, Джонс, — з жалем промовив Блеверпул, — боюся, що ми скоро зустрінемося в Уайтхейвені!

— Про це не турбуйтеся, — відповів Джонс. — Але коли ви побачите «Мисливця», який попливе геть із своєю здобиччю, мене, можливо, вже і не буде серед тих, хто святкуватиме перемогу. Якщо після бою на щоглі з'явиться чорний прапор, то помоліться за мою бідну душу.

З цими словами капітан вивів усіх на палубу, де матроси, зібравшись купками, жартуючи, розглядали вороже судно. Воно поволі наближалося у супроводі п'яти великих баркасів, в яких сиділи імениті городяни, що хотіли на власні очі побачити, як полонять піратського ватажка. Вітер доносив барабанний дроб з англійського корабля. Начищені до блиску гармати сяяли на сонці, готові до бою.

— Швидше, швидше, друзі, — жартував Джонс. — «Селезень» уже роззявив дзьоба. Треба заткнути йому пельку.

Прощальні вигуки змішалися з плачем Моллі та Мері.

Капітан швидко прощався. Через кілька хвилин гості вже сиділи в рибальському баркасі, його команда, одержавши за свою службу щедрі винагороду від Джонса, вигукнула на прощання голосне «ура», і баркас швидко поплив геть від небезпечного корабля.

— А тепер, — промовив Джонс, махнувши своїм друзям востаннє, — не будемо гаяти часу — сонце сідає.

54

Подув свіжий вітер, і «Селезень» почав швидко наближатися. За мить палуба «Мисливця» змінилася. Почувши пронизливий свисток, матроси, які щойно жартували між собою, розійшлися по своїх місцях. Пушкарі стали біля гармат, стрільці сховалися за фальшбортом, найсміливіші і найспритніші з них видерлися на марс. Кожен парус, кожен канат був у надійних руках. Усі матроси були сповнені бойового запалу і певні, що здобудуть перемогу над ворогом.

«Мисливець» поволі розсікав хвилі, чекаючи, поки наблизиться англійське судно. Раптом він круто обігнув острів Мен, надаючи противникові перевагу в маневрі.

— Зверніть увагу, панове, — зауважив капітан Пленкетт. — Цей негідник, хто б він не був, американець чи навіть сам Джонс, значно дурніший, ніж я гадав. Ясно, у клятих розбійників душа в п'яти сховалася, і вони, мабуть, самі полегшать нашу роботу, а це було б для мене дуже прикро.

— Мені здається, сер, — заперечив старший помічник, — що роботи нам вистачить. На кораблі численна команда, на палубі повно людей, причому дивовижний порядок.

— Гей на кораблі! — вигукнув у цю мить капітан Пленкетт.

— Чого треба? — спитав Джонс.

— Що це за корабель? — запитав Пленкетт.

— Хіба ви не бачите прапора? — крикнув у відповідь Джонс. — Це американське судно, і зветься воно «Мисливець».

— Хто командує кораблем? — поцікавився англійський капітан.

— Капітан Джон Поль Джонс, — почувалася відповідь. — Підійдіть ближче. Ми давно вже чекаємо вас. Сонце сідає, а до ночі треба все скінчити.

Після цієї відповіді на якийсь час запала глибока

55

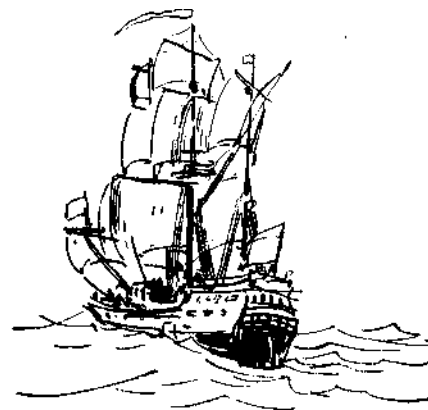
тиша. «Селезень» знаходився від американського корабля на відстані пістолетного пострілу. Капітан Пленкетт скористався цим і вигукнув:

— Хай буде проклятий ваш розбійницький прапор! Іменем його величності короля пропоную вам здатися!

Зразу ж після цих слів гармати «Мисливця» дали залп, і уламки фок-щогли «Селезня» розлетілися на всі боки.

— Вогонь! — скомандував Пленкетт, і «Селезень» вистрілив з усіх гармат борту.

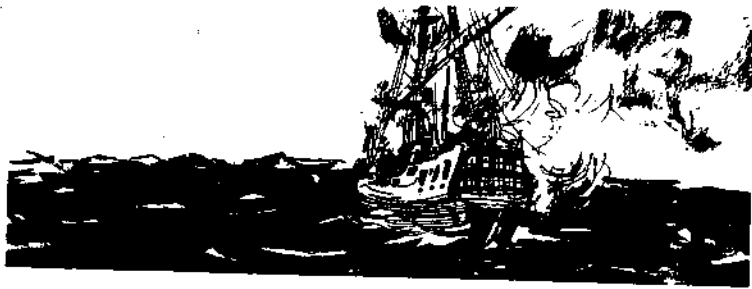
Незабаром порохований дим огорнув обидва кораблі, і тим, хто спостерігав цей двобій, не лишилося нічого іншого, як тривожно чекати розв'язки. Іноді здавалося, ніби піратський корабель спустив прапор,

але через деякий час, коли вітер розганяв дим, усі бачили, що флаг майорить на щоглі. Раптом серед англійців почувся жалісний зойк. «Мисливець» збив прапор «Селезня». Мужність до англійських матросів повернулася тільки тоді, коли під вигуки «ура» було піднято інший прапор. У

цю мить раптовий порив вітру розігнав дим, і всі присутні знову побачили обидва кораблі.

Та ба! Мабуть, нечиста сила цього разу вирішила діяти проти англійців! Спостерігачі на березі були прикро вражені виглядом англійського корабля. Невже це той самий «Селезень», який ще годину тому так гордо пінив морські хвилі? Його пофарбований у жовтий колір корпус нагадував решето: реї і щогли були розтрощені, вітрила валялися на палубі, паруси бізань-щогли безпорадно звисали, кулі зрешетили всю оснастку. Впригол до «Селезня» стояв чорний пірат, який був у незрівнянно кращому стані: за винятком кількох розбитих реї і а розтрощеного бушприта, корабель не зазнав шкоди. В цей час англійський прапор на «Селезні» повільно спустився вниз, а на його місці через кілька хвилин замайорів такий же прапор, як і на «Мисливці». Над морем розлігся розпачливий зойк. Усі, хто був у човнах і на прибережних пагорбах, стали свідками страшної, незабгненної драми: англійський корабель, більший і сильні-

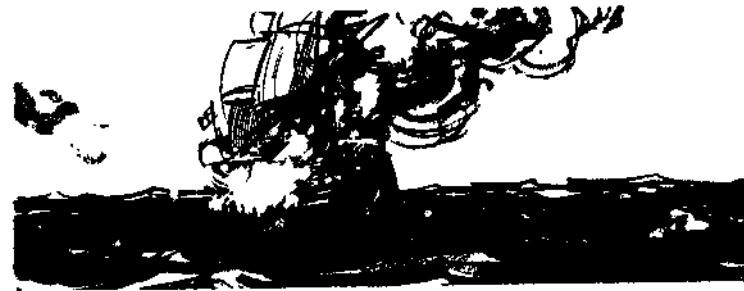
ший за піратське судно, спустив свій прапор біля самого берега Старої Англії! Почулися плач, прокльони і розпачливі зойки. Потім відчай змінився невимовним жахом. Уздовж усього берега англійці запалили вогні, поспішно формували загони народного ополчення — чекали висадки піратів.

Коли Поль Джонс з абордажною пікою в руках стрибнув на палубу «Селезня», голосно скомандувавши: «Пощади!», він побачив капітана Пленкетта, що лежав у калюжі крові. Куля пробила йому наскрізь голову. Капітана підтримував за плечі старший помічник, який теж був тяжко поранений. Джонс нахилився до Пленкетта і, побачивши, що він хоче підвестися, наказав покликати лікаря. Джонс здивувався, що Пленкетт одразу ж впізнав його.

— Чого вам треба, штурмане, — промовив капітан «Селезня», — ви прийшли дуже пізно. Бог свідок — я вмираю.

— Поль Джонс додержав свого слова, капітане Пленкетт, — відповів пірат. — Я прибув до вас на борт «Селезня».

Пленкетт подивився на Джонса осклілими очима, намагаючись підвестися.

— Поль Джонс, — вигукнув він, піднімаючи руку, неначе для удару, але вона безсило впала. Голова Пленкетта стукнулася об палубу. Він був мертвий.

Через кілька хвилин Блеверпул і його друзі, які стояли на мисі острова Мен, побачили, як на бізань-щоглу «Мисливця» піднімається прапор перемоги.

— Він живий, — вигукнув Блеверпул, щиро радіючи. — Гляньте, судно Джонса веде за собою великий красень-корабель! Коли б він був не шотландець і не син мого старого друга, я, напевне, плакав би з горя.

— Але що було б з ним, якби його взяли в полон? — спитала Моллі.

Блеверпул мовчки провів рукою по шії.

— Вони повісили б Джонса, — тихо промовив він, — і я не пережив би цього.

— Спаси і помилуй його, боже! — промовила Мері. — Люди проклинають його, але я молитимусь за бідного Поля Джонса.

Мері побожно склала руки, а Блеверпул зняв капелюха. На землю спускався вечір. Червоне сонце заливало своїми кривавими променями море. По ньому тихо

пливли два кораблі, сяючи, неначе золото, аж поки не потонули в п'ятьмі ночі.

8 травня 1778 року «Мисливець» із своєю здобиччю прибув до Бреста. Слава Поля Джонса прогрімала по всій Європі. Він став героєм свого часу.

Редактор *В. С. Тімукіна*
Художній редактор *Р. Ф. Ліпатов*
Технічний редактор *Н. А. Тимчишина*
Коректор *Л. О. Шпортенко*

МЮГГЕ ТЕОДОР
КАПИТАН ПИРАТОВ ПОЛЬ ДЖОНС
(На українском языке)

*

Здано на виробництво 24. IV. 1959 р. Підписано
до друку 17. VI. 1959 р. Формат 70X108^{1/32}
Фіз. друк. арк. 2. Умовн. Друк. арк. 2.74:
Обл. вид. арк. 2,74. БФ 15409. Тираж 65 000.
Зам. № 359. Ціна 85 коп.
Видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь», Київ,
Пушкінська, 28

*

Надруковано з матриць Друко-хромолітографії «Атлас»
Головидаву Міністерства культури УРСР.
Дрогобицька обласна друкарня.